

Sayın Başkan, Sayın Bakanım, Değerli Meclis üyeleri, Basınımızın değerli temsilcileri,

Odamızın Ekim ayı olağan Meclis toplantısına hoş geldiniz diyor, hepinizi şahsım ve yönetim kurulu adına saygıyla selamlıyorum. Sayın Bakanım, Davetimizi kabul edip Oda Meclisimize katıldığınız için size teşekkür ediyor, hoş geldiniz diyorum.

Değerli Meclis Üyeleri,

Sizlere bu konuşmamda öncelikle geride bıraktığımız ayda Türkiye ekonomisinde yaşanan gelişmeleri kısaca özetledikten sonra önümüzdeki dönemde Türkiye ekonomisini bekleyen olası gelişmeleri paylaşmaya çalışacağım. Çalışma hayatı ve kadın çalışmaları alanlarında akademik bir bakış açısına sahip ve aynı zamanda uygulamanın içinden gelen Sn. Bakanımızın bugün bizlerle birlikte olmasını çok önemsiyoruz. Bu vesile ile sanayiciler olarak konuya bakışımızı da kendilerine iletme fırsatına sahip olacağımız için çok mutluyuz ve kendilerine buradan bir kez daha teşekkür etmek istiyorum.

Değerli Meclis Üyeleri

En son meclis toplantımızdan bu yana Türkiye ekonomisinde en çok konuşulan konu Orta Vadeli Program oldu. Program, yatırımcılara ve piyasa aktörlerine yol gösterici olması nedeniyle oldukça önemlidir. OVP'nin Türkiye'nin oldukça önemli bir büyüme hamlesini gerçekleştireceği 2017 yılında hazırlanmış olması, önümüzdeki dönemdeki tahminlerin de iyimser olmasına yol açmıştır. Kötümser beklentiler doğrultusunda hazırlanan bir OVP yerine iyimser bir bakış açısı, ekonomi yönetiminin "beklentileri yönetme" noktasında attığı bir adım olarak değerlendirilmelidir. Ancak bu noktada karşımıza çıkan en temel sorun 2018 yılından itibaren küresel finansal koşulların, bu sene gibi elverişli olup olmayacağıdır. 2018 yılından itibaren FED'in faiz artırımına devam edecek olması, aynı zamanda bilanço küçültmesi ile birlikte ortaya çıkacak finansal küçülmenin boyutu bilinmemektedir. Avrupa Merkez Bankasının genişlemeci politikalarının son bulması sonrasında yaşanacak gelişmelerin tamamı 2018 ve sonrasında faizlerin yukarı yönlü hareket edeceğinin ve buna bağlı olarak da gelişmekte olan ülkelere para akımının azalacağı ya da önemli ölçüde dalgalanacağı beklenilmektedir. IMF ve Dünya Bankası'nın yıllık toplantısında küresel oyuncular tarafından yapılan tahminler de bu doğrultudadır. "Global ekonominin hayal kırıklığı yaratan zayıf büyümesinin ardından hızlanmaya başladığı, küresel ticaretin toparlandığı teyit edilmektedir. Ancak özel sektör yatırımları halen zayıf durumdadır. Politik belirsizlikler ve olası finansal türbülanslar kırılganlık düzeyini yükseltmektedir" değerlendirmesi ön plana çıkmaktadır. Bu koşulların üzerine bir de Türkiye'nin jeopolitik risklerinin binmesi durumunda 2018 ve sonrasında kestirmek oldukça güçleşmektedir. Ancak kesin olan şu ki, finansal koşullar 2018 ve sonrasında, bugünkü gibi olmayacaktır. Tüm bu olası senaryolar, 2017 sonrası için OVP'de yüzde 5.5 olarak belirlenmiş olan büyüme oranının sorgulanmasına yol açmıştır. Bu sene belirlenen büyüme oranının yakalanması noktasında bir sorun yaşanmayacaktır. Özellikle KGF uygulaması ile piyasada önemli bir etki yaratılmıştır.

Aynı dönemde küresel finansman ortamının oldukça ılımlı geçmesi de bu büyümeyi desteklemiştir. Her ne kadar turizmde 10 milyar dolara yaklaşan bir gelir kaybı yaşanmış olsa da ihracatın devreye girmesi ile birlikte büyüme evresi sürdürülmektedir.

Değerli Meclis Üyeleri

Orta Vadeli Program 2017 yılı sonu itibariyle enflasyon oranının yüzde 9.5 olacağını öngörmektedir. Eylül sonu itibari ile %11.2 olarak gerçekleşen enflasyonun bu hedefi yakalaması halen mümkün görünmektedir. Program sonraki yıllarda enflasyonun iyice yavaşlayarak 2020 de yüzde 5 düzeyine ineceğini öngörmesi de oldukça umut verici bir tahmin olarak karşımıza çıkıyor. Bunda OVP'de kur artışı öngörüsünün TL'nin değer kazanacağı tahmininin de etkisi vardır. Zira program varsayım olarak, 2018'de enflasyon yüzde 7 iken yüzde 4 kur artışı, 2019'da enflasyon yüzde 6 iken kur artışı yüzde 4.8, 2020'de enflasyon yüzde 5 iken kur artışı yüzde 3.6 olarak tahmin etmiştir. Enflasyonun altında bir kur artışı sonrasında, kur kaynaklı fiyat artışlarının önüne geçilebileceği düşünülmüştür. Aynı zamanda programın, Türkiye'de özel tüketimin de 2020'ye giden süreçte yavaşlayacağı varsayımı da enflasyon tahmininin aşağı çekilmesine yardımcı olmuştur. Ancak küresel finansal koşullardaki belirsizlik önümüzdeki dönemde kurun ne olacağını tahmin etmeyi oldukça zorlaştırmaktadır. Kurdaki olası artışlar yalnızca enflasyon değil aynı zamanda Türk özel sektörüne borçluluk kanalı ile de zarar vermektedir. Şirketlerin döviz yükümlülükleri ile döviz varlıkları arasındaki açığın 211 milyar dolara ulaşmış olması kur riskini de beraberinde getirmektedir. Yılın başından bu yana döviz hesaplarında yüzde 15'lik yükselişle 20 milyar dolarlık artışın yarıya yakını özel sektörden kaynaklanmasının nedeni de söz konusu açığı kapatmaktır. OVP'de bir diğer tahmin, cari açığın 2020 yılında yüzde 3.9 düzeyine inecek olmasıdır. Bu noktada Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan yüksek büyüme dönemlerinde yükselen cari açık sarmalından nasıl kurtulacağı sorusunu karşımıza çıkarmaktadır. Yani %5.5 büyüyen bir Türkiye aynı zamanda cari açığını nasıl azaltacaktır sorusunu sormak gerekmektedir. Üretimin dışa bağımlılığını azaltmaya yönelik yapısal tedbirler oldukça uzun dönemli planlama ve zaman gerektirmektedir. Bu noktada belki de en önemli desteklerden bir tanesi, hali hazırda 60 Doların altında kalması beklenen petrol fiyatları olacaktır.

Hükümetimiz bu yapısal tedbirlerin hayata geçirilmesi için bir dizi uygulamayı başlatmıştır. Örneğin KOSGEB tarafından yürürlüğe konulan KOBİGEL destek programı ile teknolojik olarak atılım yapmak isteyen KOBİ'lerimize 300 bin TL hibe, 700 bin TL'si kredi olmak üzere toplamda 1 milyon TL'lik destek programı başlatmıştır. 10 bine yakın başvurunun yapıldığı bu programda başvurular değerlendirme aşamasındadır.

Geçen hafta KOSGEB 5 milyon TL'ye kadar hibe olan teknolojik yatırım destek programını açıklamıştır. Öncelikli olarak savunma alanında yapılacak teknolojik yatırımların destekleneceği bu program kademeli olarak diğer sektörlerdeki teknolojik yatırımlara da yaygınlaştırılacaktır.

Ülkemizde üretimi olmayan ve ithal edilen ürünlerin yerli üretimi yani ithal ikameleri için de yeni bir program başlatılacaktır. Buna benzer tedbirlerin kısa sürede uygulamaya geçmesi için hükümetimiz çalışmalarını sürdürmektedir.

Değerli Meclis Üyeleri,

Şu anda Türkiye ekonomisi oldukça güzel bir dönem yaşamaktadır. Yaptığı açıklamalar ile her fırsatta Türkiye ekonomisinin olumsuz yönlerini vurgulayan Fitch dahi, hükümetimizin uyguladığı teşviklerin etkisi ile ilk iki çeyrekte yüzde 5'in üzerinde büyüyen Türk ekonomisinin 3. çeyrekte yüzde 7'yi aşan bir büyüme göstereceğini öngörmek zorunda kalmıştır. Dünya ekonomisinde de halen bahar havası esmektedir. OECD'nin son tahmininde, dünya ekonomisinde senkronize bir büyümenin başladığı, dünya ekonomisinin 2017'de yüzde 3.5 büyüyeceği tahmini yapılmaktadır. Avrupa'daki büyümenin bu yıl yüzde 2.1'e yükselerek ABD'deki büyümeyi yakalayacağı, Çin'deki büyümenin yüzde 6.8'i bularak tahminleri aşacağı, Rusya ve Brezilya'nın resesyondan çıkarak büyümeye geçeceği vurgulanmaktadır. Ancak asıl tartışmamız bu küresel refahın sürdürülebilirliğidir. 2007'den bu yana sisteme enjekte edilen ve 34 trilyon dolara ulaştığı tahmin edilen likiditenin 2018 sonrasında sistemden çekilmeye başlanması ile birlikte tüm hikaye nasıl şekillenecektir. 2013 yılında Nobel İktisat ödülü alan Prof. Shiller, borsalardaki fiyat kazanç oranlarını ölçen rasyoyu geliştirmiştir. ABD borsalarında bugün ulaşılan değerlerin, daha önce yalnızca büyük buhranın yaşandığı 1929'da ve teknoloji hisselerindeki balonun patladığı 1997-2002 döneminde erişilmiş olması borsalarda yaşanabilecek sarsıntının ne boyutta olabileceğinin ipuçlarını bize vermektedir. Küresel bahar ikliminde hanehalklarının borçluluğunda da önemli artışlar meydana gelmiştir. IMF, yükselen piyasa ekonomilerinde ortalama hanehalkı borcu'nun GSYH'ye oranının 2008-2016 döneminde yüzde 15'ten 21'e yükseldiğini tespit etmiştir. Benzer bir artış gelişmiş ekonomiler için de söz konusudur. Dünya genelindeki bu borçluluktaki artış, likiditenin daralması ile birlikte küresel ekonomiyi sert bir şekilde etkileyebilecektir. Hükümetimizin ön yüklemeli bir çalışmayla hazinenin ihtiyaçtan fazla borçlanarak küresel gelişmelere bir tedbir geliştirdiğini düşünüyorum.

Düşük gelen Eylül ayı istihdam verisine rağmen Fed'in Aralıkta faiz artırımına gidecek olması, Şubat ayında FED başkanının değişmesi ve sonrasında bilanço küçültmesi ile likiditenin yönü değişecektir. Bu noktada Türkiye'nin cari açık problemi bir kez daha karşımıza çıkacaktır. Türkiye'nin dış ticaret açığı Ağustos'ta bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 22 artmıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı 2016 Ağustos ayında yüzde 71,2 iken, 2017 Ağustos ayında yüzde 69,3'e düşmüştür. İlk 8 ayda dış ticaret açığı %21'lik artış ile 45.6 milyar dolara yükselmiştir. Son 1 yılda 14.4 milyar dolarlık bir portföy yatırımı yani "sıcak para" ile cari açığını finanse eden Türkiye, 2018 ve sonrasında faiz düzeyini yükseltmek zorunda kalabilecektir. Sn. Cumhurbaşkanımızın her platformda dile getirdiği faiz lobisi, söz konusu küresel fırsatı kaçırmayacaktır. Bir diğer sorun, üretim maliyetlerindeki artıştır. TÜİK tarafından açıklanan son veriye göre üretici fiyatları enflasyonu, eylül ayında zirveye ulaşmıştır. İthalat birim değer endeksi ağustos ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 7,4 artış göstermiştir.

Bu veriler bize sanayicinin maliyetlerinde artış olduğunu söylemektedir. Aynı zamanda kurumlar vergisindeki artış da önümüzdeki dönemde sanayicinin vergi sonrası karlılığını da aşağı çekecektir. Tüm bu gelişmeler önümüzdeki dönemde yüksek kur, yüksek faiz ile birlikte artan maliyet ve azalan talebi bir arada yaşayabileceğimizi bize söylemektedir.

Değerli Meclis Üyeleri,

4 ay azaldıktan sonra Haziran ayında geçen senenin aynı dönemindeki rakama ulaşan işsizlik rakamı Temmuz'da da %10.7 ile geçen senenin aynı düzeyinde gerçekleşti. Bildiğiniz üzere Türkiye'nin büyümesine rağmen işsizliği düşürememesi sorunu bu döneme has bir sorun değildir. Ancak son dönemde Ankara Sanayi Odası olarak büyük önem verdiğimiz "istihdam seferberliği" ile hedeflenen 2 milyonluk istihdam kapasitesi işsizliği istenilen noktaya getirecek niteliktedir. Türkiye'nin her yıl yaklaşık 1 milyon kişiye iş bulması durumunda işsizlik oranı aynı kalmaktadır. Bu sene Temmuz ayından itibaren geriye dönük bir yılda Türkiye 1 milyon 239 bin kişilik ilave istihdam yaratmıştır ve bu şekilde işsizlik oranı geçen sene ile aynı düzeye ulaşmıştır. Türkiye ekonomisinin en önemli kronik rahatsızlıklarından biri olan işsizlik noktasında atılan adımlar belirli oranda meyvesini vermeye devam etmektedir. Ancak asıl dikkat çekici gelişme, iş gücüne katılma oranındaki artıştır. İşsizlik oranı aynı kalırken istihdam ve işgücüne katılma oranlarındaki 1'er puanlık artış önemlidir. Yani Türkiye ekonomisi geliştikçe, ilerledikçe vatandaşlar ekonomiye dahil olmakta ve işgücüne katılmaktadır. Bu oldukça sevindirici bir gelişmedir. Diğer taraftan işsizlik noktasında Türkiye'nin en önemli sorunu: genç işsizliktir. Temmuz ayı itibari ile Türkiye'nin genç işsiz oranı %21.1'dir ki bu oran geçen senenin aynı dönemine göre 1.3 puan daha yüksektir. Bu noktada Hükümetimizin atacağı her adım çok önemlidir. Gençliğin istihdama katılımı kuşkusuz yalnızca ekonomik açıdan değil aynı zamanda sosyal yönden de ülkemizin geleceğine katkı sağlayacaktır. Bu yönüyle önümüzdeki dönemin öncelikli konularından birinin bu olması gerektiği konusunda şüphe yoktur. Sn. Başbakanımız Haziran ayının başında genç işsizlik için bir eylem planı hazırlandığını dile getirmişti. Bu düzenlemeyi, sanayiciler olarak dört gözle beklemekteyiz. Ankara Sanayi Odası olarak biz de bu politikaların oluşturulması aşamasında elimizden gelen desteği vermeye hazırız. Zira sanayinin ve sanayicinin konuya bakışı, genç istihdamı konusunda atılacak adımların başarılı olması bakımından önemlidir. Sanayide genç istihdamın desteklenmesine yönelik geliştirilecek özel bir model, 2018 sonrası için sanayiciye ümit verecektir. Sn. Bakanımıza burdan belirtmek isterim ki, en etkili modelin kurgulanması konusunda Ankara Sanayi Odası olarak birlikte çalışmaya hazırız.

Sayın Bakanım,

Orta Vadeli Planda İstihdam ve işgücüne yönelik Bakanlığınız sorumluluğunda pek çok konu ve tedbir sıralanmaktadır. Bu konudaki birkaç önerimi sizinle paylaşmak istiyorum. İşsizlik oranlarının yüksek oranda seyretmesine rağmen, sanayi kesimi hala eleman sıkıntısı çekmektedir. Bugün herhangi bir organize sanayi bölgesinin sokaklarında şöyle bir dolaşsanız, fabrika binalarının duvarlarında eleman arandığına ilişkin ilanları

görebilirsiniz. Biz Ankara Sanayi Odası olarak Sincan' da kurulu bulunan ASO 1. Organize Sanayi Bölgesinde nitelikli mühendis adaylarını yetiştirdiğimiz bir teknik kolej açtık. Mezunlarımızın büyük bir kısmı mühendislik fakültelerine yerleşiyorlar. Bir de sanayicimizin teknisyen seviyesinde eleman ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuş Erkunt Eğitim Merkezimiz var. Ancak bu okulun kapasitesi yetersiz. ASO 1. Organize Sanayi Bölgesi Yönetimimiz bu okulun kapasitesini arttırabilmek için yeni bir bina inşaatı yapılması kararını aldı. Bildiğiniz gibi Milli Eğitim Bakanlığımız desteklerle özel meslek liselerini özendiriyor. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımızın elinde İşsizlik Fonu gibi büyük bir fon mevcut. Bu fonun amaçlarından birisi de istihdamın geliştirilmesidir. Sizden talebimiz, çıraklık eğitiminin cazip hale getirilmesi için MEB'in yaptığı gibi bu fondan bir miktar desteği de bizim yürüttüğümüz OSEP ve SİMEP gibi programlarda kullanılmalıdır.

Sayın Bakanım, Sosyal Güvenlik Kurumumuz ülkemizin sağlık harcamalarını neredeyse tek başına yükleniyor. Ancak burada şunu belirtmem gerekir ki, yerli istihdam sağlayan, cari açığın azaltılmasında katkıda bulunan yerli ilaç üreticilerimizin aleyhine uygulamalar söz konusu. Orijinal bir ilacın jeneriği yerli olarak üretilince, yerli üreticiyi cezalandırırçasına piyasaya yeni giren yerli üreticinin fiyatı düşürülüyor. Bu fiyatlandırma politikasının yerli üretici lehine değiştirilmesi, yerli üreticilerin daha çok yatırım yapmasına yardımcı olacaktır.

Hükümetimizden beklentilerimizin yanında biz sanayicilerin de üzerine düşen görevler vardır. Meclis konuşmalarımda sıklıkla verimlilik üzerinde durmaktayım. Burada da tekrar etmekte fayda görüyorum. Ülkemizin cari açık ve işsizlik gibi sorunlarının temelinde teknoloji yetersizliğinin ve verimsizliğin yattığını düşünüyorum. İşgücü verimliliğini, sermaye verimliliğini ve toplam faktör verimliliğini arttıramayan bir Türkiye'nin "sürdürülebilir bir büyümeyi" yakalaması oldukça zor görünmektedir. Üretim artışının; sermaye, işgücü gibi üretim girdileriyle açıklanamayan kısmını gösteren toplam faktör verimliliği ne kadar artarsa ekonomi o kadar sağlıklı büyüyecektir. Bu dönüşüm ancak işgücünün niteliğinin artırılması ile mümkün olabilir. Analizler Türkiye'de toplam faktör verimliliğinin eksikliğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. 1981-2011 arası uzun dönemli etki incelendiğinde Türkiye'deki büyümenin yalnızca %20'lik kısmının faktör verimliliğindeki artış ile açıklanabildiği anlaşılmaktadır.

Değerli meclis üyeleri,

Verimlilikle ilgili Türkiye olarak sorunumuz KOBİ'lerde kendini göstermektedir. Örneğin Avrupa Birliğinde büyük ölçekli imalatçı firmalar, küçük ve orta boy imalatçı firmalara göre 1.8 kat daha verimli iken, Türkiye'de bu oran 5.1'dir. Bu oran bize çok net bir şekilde KOBİ'lerde verimliliğe odaklanmanın ne kadar önemli olduğunu söylemektedir. Bu noktada sormamız gereken soru, Türkiye olarak verimliliği nasıl artırabiliriz?

Bu kapsamda Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile birlikte uzun süredir üzerinde çalıştığımız Kobi Yetkinlik Merkezi, diğer adıyla Model Fabrika kurulması çalışmalarını geçen gün UNDP, ASO ve ASO 1. OSB olarak imzaladığımız anlaşmayla bir aşamayı daha geçmiş bulunmaktayız. Geçen Meclisimizde ASO 1. OSB Yönetimine verilen yetkiyle Model Fabrikanın kurulacağı binanın tadilat ve

yenileme inşaat ihalesi bu gün gerçekleştirilecektir. Model fabrika Türkiye’de kurulacak ilk uygulamalı yetkinlik ve dönüşüm merkezi olacak ve ülke sanayisinin gelişimine önemli katkı sağlayacağına inanıyoruz. Bu fabrika ile sanayinin verimlilik esaslarına uygun olarak gelişmesinin de önünü açacağız. Sanayicilerimizin verimlilik konusunda aksayan yönlerini bu fabrikada iyileştirilecek, özel bir eğitim metoduyla mühendislerin ve yöneticilerin, düşünme tarzlarını verimlilik odaklı şekilde değiştireceğiz. Model fabrika; verimliliğin yanında, 4. Sanayi Devrimi’nin öngördüğü dijital dönüşümü gerçekleştirmenin önemli bir aracı da olacaktır.